

Testament d'en Berenguer de Castelltort, mercader ciutadà de Barcelona, fundador de l'Hospital que porta el seu nom (1389).

F. Xavier Rivera Sentís

Historiador

L'actual denominació de l'Hospital Berenguer de Castelltort-Residència Mare Güell, institució ben coneguda avui entre els cerverins, conserva la memòria del seu fundador. El seu sepulcre es pot admirar encara a la capella de Sant Jaume dins l'església de Santa Maria. És de suposar que aquest mercader del segle XIV, ciutadà barceloní, amb forts interessos i vincles familiars a Cervera i encontorns, sentiria una profunda satisfacció si veiés com, sis-cents anys després de la seva mort, s'honora encara el seu record, malgrat que potser no la pregària per la seva ànima. Aquest va ser el veritable interès seu, el de transcendir el pas dels temps fins a la seva fi, tot garantint-se un judici final favorable que li permetés la seva salvació. Aquesta finalitat el va portar a dictar tot un seguit de disposicions en les seves darreres voluntats, de les quals, en els estudis editats fins ara, han prevalgut i s'han donat a conèixer, gairebé amb exclusivitat, les referents a la fundació del seu hospital, que evidentment s'hi contenen. Però n'hi ha més, i de ben subtils.

És per això que l'edició que aportem ara té, al nostre entendre, l'interès singular de la riquesa de detalls, de precisions, de condicions i, per descomptat, la virtut de l'exhaustivitat, la qual cosa ha de permetre conèixer més a fons la personalitat i els interessos d'aquest prohoms de la Cervera baix medieval.

Transcripció del document

[1389, Cervera]. Trasllat 1680.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Hospital Berenguer de Castellort, Capbreu de censals, 1680-1805, [4 r.-20 r.].¹

Testamentum Berengarii de Castellort.

In nomine domini nostri IesuChristi et gloriosissime virginis Marie, eius matris totiusque celestis curie amen.

Quoniam omnia que in presenti vita miserabili possidentur transitoria sunt et labilia veluti umbra, cavelo que in celesti gloria haberi sperantur eterna sunt et durabilia sine fine. Et sic quilibet ipsam celestem gloriam habere per obtans ad id precipue intendere per quod eius misera anima paradisi gaudia consequi et habere mereatur. Idcirco ego Berengarius de Castellort, mercator et civis Barchinone, in meo plenu sensu et memoria integra ac sana mente, meum facio et ordino testamentum ad dispositionem omnium et singulorum bonorum meorum ne inordinata valeant aliquatenus reperiri. A quo meos eligo manumissores ac mei presenti ultimi testamenti, quod est mea ultima voluntas, executores scilicet de omni et toto eo quod ratione mee presentis ultime voluntatis fieri ordinari ac distribui habeat in civitate Barchinone, venerabiles Bernardum de Guanechs, canonici sedis Barchinone, Petrum Zafont et Jacobum Dezvalls, mercatores et dicte civitatis cives. Quos ut carius possum rogo et deprecor ut ob Domini reverentiam et salutem animarum suarum et mee exequantur et ad effectum ducant meam presentem ultimam voluntatem. Et quibus aut duobus ex ipsis circa hanc presentem ultimam meam voluntatem intendentibus seu intendere volentibus, dono et confero plenaria licentiam et potestatem eandem exequendi et ad effectum deducendi, scilicet de eo ut predicatur quod in dicta civitate fieri, compleri et ordinari habeat prout in hoc presenti meo testamento scriptum invenerint ac etiam ordinatum et hoc sine eorum dampno. Et post vero de omni et toto eo quod in dicta villa Cervarie fieri, compleri et distribui ac exequi habeat iuxta ordinationem meam

1. He d'agrair al Sr. Pere Verdés i Pijuan la notificació de l'existència d'aquest valuós document, la qual cosa ara em permet aquesta edició íntegra, i en el seu dia em va fer possible complementar l'article que sobre l'administració de l'Hospital d'en Castellort es va publicar en aquesta mateixa revista. Vegeu F. Xavier RIVERA SENTÍS, *L'administració de l'Hospital d'en Castellort l'any 1492, un segle després de la seva fundació*, «Miscel·lània Cerverina», 11, 1997, pàg. 95-122.

infrascriptam, facio et eligo manumissores ac mei presentis ultimi testamenti executores scilicet venerabiles Bernardum de Minorissa, Petrum de Roqueta, mercatores, et Raymundum de Vilaplana, notarium iam dicte ville Cervarie habitatores. Quibus tribus aut duobus ex ipsis qui erga executionem presentis mei testamenti seu ultime mee voluntatis intendere voluerint, dono et concedo plenum posse exequendi et ad effectum completum deducendi ea omnia ac singula que per me inferius fieri et ordinari mandatur in villa Cervarie predicta et in presenti meo testamento scribuntur, prout in eodem scriptum et ordinatum invenerint et hoc sine eorum dampno. Et prout ordinatio presentis mei ultimi testamenti melius et sincerius compleatur premitus et ante omnia, accipio pro salute et remedio anime mee et pro exequendis et complendis legatis et aliis per me inferius mandatis et ordinatis quindecim mille solidos barchinonenses, de quibus volo compleri et solvi legatas et res inferius scriptas sicut et pro ut clarius inferius denotatur.

Primo, volo et mando quod de dictis quindecim millibus solidis fiat sepultura et misse sive novena mea celebrentur et fiat bene et honorifice ubicumque me mori contigerit, et quod celebretur michi officium presbiteri et pro isto officio faciendo dimitto presbiteris illius ecclesie, qui dictum officium celebrabunt et facient, ducentos solidos barchinonenses. Eodem modo volo et mando in primis et ante omnia quod de dictis quindecim millibus solidis solvantur et satisfacient omnes iniurie mee et torts atque ego teneam que rem apparuerint per instrumentum sive testes fidedignos. Et si dicti quindecim mille solidi quos pro anima mea accipio non sufficerint ad dictas iniurias et torts restituendas et ad legata per me desuper et infra relicta et ordinata, volo et mando quod de aliis bonis meis fiat ad solutionem ipsorum complementum absque contradictione cuiusquam.

Item, de dictis quindecim millibus solidis, (1 v) dimitto Beate Marie de Mari, civitatis Barchinone, ratione parroquiagii cum sim suus parroquianus, viginti solidos. Item, operi ecclesie Beate Marie de Mari ad honorem Dei et ipsius gloriose virginis Marie, centum solidos. Item, operi sedis Barchinone, centum solidos. Item, cuilibet operum ecclesiarum civitatis Barchinone, decem solidos. Item, cuilibet hospitalium civitatis Barchinone, ubi infirmis jacent, viginti solidos. Item, dimitto conventui fratrum augustinorum, civitatis Barchinone, pro una pietantia fienda et quod die qua ipsa pietantia fiat teneantur omnes fratres dicti conventus facere pro anima mea et parentum meorum et omnium fidelium deffunctorum, unum aniversarium generale, centum solidos. Item,

dimitto conventui fratrum minorum Barchinone pro una pietantia fienda, quinquaginta solidos. Item, dimitto conventui predicatorum, ipsius civitatis, pro alia pietantia quinquaginta solidos. Item, conventui fratrum Beate Marie Carmelis, eiusdem civitatis, pro alia pietantia, quinquaginta solidos. Item, conventui fratrum mercedis captivorum, predictae civitatis alios quinquaginta solidos. Itaque, quilibet fratrum dictorum conventuum, die qua dictam recipiant pietantiam scilicet quilibet in sua ecclesia, teneantur aniversarium facere et celebrare missam ad honorem et gloriam Sanctae Trinitatis et totius celestis curiae pro salute animae meae, parentum et omnium benefactorum meorum ac aliorum quibus teneor et iniuriatus sum quacumque ratione. Item, dimitto cuilibet dictorum meorum manumisorum civitatis Barchinone, pro eorum laboribus scilicet qui erga meam ultimam voluntatem et eius executione intenderint et laboraverint, quinquaginta solidos barchinonenses. Item, cuilibet dictorum meorum manumissorum villae Cervariae qui laboraverint erga dictam meam manumissoriam usque in finem, pro eorum laboribus et quod teneantur laborare bene et continue, quingentos solidos barchinonenses. Item, dimitto cuilibet ecclesiarum villae et termini Cervariae, quinque solidos. Item, dimitto operi ecclesiae beatae Mariae Cervariae, centum solidos. Item, dimitto operi ecclesiae Beatae Mariae Madalenes iam dictae villae Cervariae, decem solidos. Item, dimitto cuilibet hospitalium villae Cervariae, scilicet hospitali Undecim Milium Virginum, Beati Antonii, et Beatae Mariae de Miraculo et Hospitali prope monasterium fratrum minorum ipsius villae, decem solidos. Item, cuilibet bacinorum que consueverunt deferri et per eorum deferrentis acaptari in ecclesia Beatae Mariae Cervariae, quinque solidos barchinonenses. Item, de predictis quindecim millibus solidis, dimitto clericis ecclesiae sive presbiteris ecclesiae Beatae Mariae Cervariae quatuorcentos solidos dictae monetae.

Itaque, die qua mea sepultura eisdem manifestata fuerit, teneantur facere unum aniversarium cui intersint omnes fratres monasteriorum fratrum minorum, fratrum predicatorum, fratrum augustinorum, fratrum sancti Antonii, et fratrum Beati Ioannis ipsius villae, et omnes alii presbiteri (2r) qui in ipso aniversario fiendo interesse voluerint et quae quilibet dictorum fratrum et presbiterorum, de dictis quatuorcentis solidis habeat in duplo charitatem quae consueta est dari cuilibet presbitero in die qua novena ibi fit, scilicet quod quilibet dictorum presbiterorum et fratrum habeant pro eius charitate, duos solidos barchinonenses, sub tali tamen modo quod quilibet dictorum presbiterorum teneatur celebrare missam die qua dictum fiet aniversarium. Et si recipiunt prefatam charitatem et dictam missam non celebraverint, ille sive illi qui contrafecerint de hiis compotum reddere teneantur coram Altissimo. Et si forsan die qua dictum

celebrabitur aniversarium interfuerint dicto aniversario, aliqui fratres nondum habentes etatem missam celebrandi nec premoti ad ordinem missam dicendi, similiter cuilibet ipsorum volo dari dictam charitatem duorum solidorum. Ita, tamen, quod illi qui non fuerint ad ordinem presbyteratus² promoti sive dictam missam celebrare non poterint, teneantur illa die qua dictum fiat aniversarium, legere integriter psalterium; aliter, quod careant dicta charitate. Et si dictam reciperint charitatem et prefatum psalterium non legerint, de hiis teneantur rationem coram Deo reddere. Volo tamen, quod die prefati aniversarii, de dictis quatuorcentis solidis deducantur et eruentur sex cerei sive brandons perfi, quilibet de sex libris, et quinque librae candelarum cereae et quadraginta vel quinquaginta solidos panis, et quod panes deserviant ad offerendum, et illi qui superaverint dentur dicta die pauperibus et deductis ac solutis hiis omnibus proxime scriptis, si quid de dictis quatuorcentis solidis superaverit, totum illud in pane seu dineriis Dei amore ibidem detur pauperibus. Item, dimitto pro quatuor pannis albis seu linidis emendis sexcentos solidos barchinonenses, de quibus quatuor panis induantur tot pauperes quot indui possint.

Itaque, homines masculi quilibet habeat gramasiam et capucium et feminae cotes feces, et infantes si fuerint quilibet habeat singula super tunicalia ampla, dictae que vestes volo quod tradantur eisdem pauperibus talliate et fecte sive cosides. Et quod illi qui per dictos manumissores tradentur seu tradantur habeant ipsas induere, die qua dictum aniversarium fiet, super tumultum meum et aliter eis non tradantur, sed tradantur pauperibus qui eas portare voluerint. Et si dicti sexcenti solidi ad haec non sufficerint, volo quod fiat complementum eisdem de iam dictis quindecim millibus solidis quos pro anima mea accipio. Rursus de predictis quindecim millibus solidis, volo quod emanantur in bono loco tuto et securo, centum sexaginta solidos barchinonenses annuales, de censuali mortuo ad rationem sexdecim milium solidorum pro milanario, de quibus assignetur presbiteris ecclesiae Beatae Mariae Cervariae quadraginta solidos dictae monetae censuales et annuales. Et quod omnes presbiteri dictae ecclesiae, tali die qua me mori contigerit anno quolibet, teneantur facere et celebrare unum aniversarium in dicta ecclesia pro anima mea et parentum ac benefactorum meorum (2v) et illorum quibus teneor quacumque ratione. Item, de eisdem centum sexaginta solidis barchinonenses censualibus emendis ut preffertur, volo quod dentur et assignentur conventui fratrum minorum Cervariae ad opus mensae ipsius conventus triginta solidos ipsius monetae annuales et censuales.

2. *hi deia prebitatus.*

Et pro quibus teneantur, tali die quali me mori contigerit, celebrare sive facere anno quolibet perpetuo quoddam aniversarium in eorum ecclesia, pro anima mea et parentum benefactorum meorum ac omnium quibus teneor et obligatus sum quacumque ratione. Item, de prefatis centum sexaginta solidis barchinonenses annualibus et censualibus, volo quod dentur et assignentur conventui fratrum predicatorum iam dictae villae Cervariae quos habeant pro eorum mensa, viginti solidos dictae monetae censuales et annuales. Et pro eisdem, fratres dicti monasterii teneantur facere et celebrare in ecclesia ipsius monasterii quendam obitum pro anima mea ac parentum et benefactorum meorum, illorum quae quibus teneor et obligatus sum quacumque ratione anno quolibet perpetuo tali die qua me mori contigerit. Item, de iam dictis centum sexaginta solidis barchinonensibus censualis mortui, volo quod assignetur conventui fratrum augustinorum villae Cervariae viginti solidos dictae monetae annuales et censuales pro quodam obitu anno quolibet, per eosdem et in ecclesiam ipsorum fienda tali die qua me mori contigerit pro anima mea et parentum benefactorum quae meorum ac illorum quibus iniuriatus sum sive beneficitium recepi.

Item, de prelibatis centum sexaginta solidos censualibus monetae iam dictae, volo quod dentur et assignentur domui et fratribus et presbiteris ecclesiae Beati Antonii Cervarie pro quodam obitu fiendo et celebrando in ecclesia Beati Antonii predicti, tali die quali me mori contigerit, anno quolibet, perpetuo, pro anima mea et parentum ac benefactorum meorum et omnium quibus iniuriatus sum, decem solidos iam dictae monetae annuales et censuales. Item, de predictis centum sexaginta solidis barchinonensis annualibus et censualibus, volo quod assignentur monasterio Beatae Mariae de Monteserrato quadraginta solidos monetae barchinonenses annuales et censuales. Rogans fratres presbiteros ipsius monasterii quod anno quolibet, perpetuo, die tali quali me mori contigerit, teneantur facere quoddam aniversarium generale in dicto monasterio pro anima mea et parentum ac benefactorum meorum aliorum que quibus teneor quavis causa. Et quod, tam dicti fratres et presbiteri Beatae Mariae de Montserrat quam alii supradicti quibus distincte, ut predicatur de preffatis centum sexaginta solidos barchinonenses censualibus, mando et iubeo assignationem fieri teneantur Deum orare pro anima mea et aliorum predictorum de quibus supra mentionem³ facio. Deinde, dimitto religioso fratri Galcerando Ballestar, de ordine augustinorum, conventuali Barchinone, confessori meo, pro suis

3. *hi deia mentinem.*

necessitatibus subportandis et quod celebret missas et dicat orationes pro animabus mei et parentum ac benefactorum meorum ac illorum quibus teneor et obligatus sum, sive obnoxius quacumque (3r) ratione, centum solidos barchinonenses. Item, volo et mando quod de dictis quindecim millibus solidis barchinonenses quos pro anima mea accipio, solvatur triginta librae eiusdem monetae seu tantum quantum contineatur et scriptum sit in quadam cedula, quae manu mea scripta est et existit in quadam *caixia noguerii* quam habeo in domo mea villae Cervariae predictae, in qua quidem cedula continentur et scripta sunt nomina et quantitates iniuriarum mearum clarum et quantitates iniuriarum interstarunt ad quarum restitutionem teneor et quas confessor meus mandavit mihi restituere in illis locis de quibus ad presens non recordor sed in dicta cedula, ut predicatur continentur quare volo ipsas quantitates in continenti post mortem solvi et restitui plenarie per dictos meos manumissores illis personis⁴ et in illis locis quibus teneor.

Post hec, cum in dicta villa Cervariae sit consuetudo quo quilibet potest decimare decimas et primitias pro suo libito voluntatis et ego, a triginta annis citra decimavi in dicta villa Cervariae, sit consuetudo blada mea et vindemia quae ibi colligo et arbitrio meo recte et iuste dictam decimam et primitiam⁵ non solvi, pro ut tenebar et debebam, et propterea ad faciendum restitutionem de premissis mesentiam obligatum et obnoxium in quadraginta libris barchinonenses pro eisdem. Idcirco dimitto decimariis dictae villae et de *Sant Pere Gros* et de Sanctis Crucibus et franquesiae Turris Rubee preffatas quadraginta libras sic dividendas quod mando eas dari et dividi inter arrendatores dictorum decimorum qui anno quolibet arrenderunt sive ipsas decimas emerunt. Et specialiter volo et mando quod illi qui fuerint decimarii franquesie Terris Rubee habeant maiorem partem quam aliqui ex aliis decimariis cum pluries et frequenter eventum fuit quod in anno nihil⁶ solvebam eisdem pro eorum decimis que debebam haec quae fiant et peragantur ad notitiam et bono arbitrio venerabilis decani Cervariae et predictorum manumissorum meorum preffatis arrendatoribus ad haec presentibus.

Item, dimitto domine Romiete, uxori Guillermi Ferrarii, sartoris quondam dictae villae, amore Dei, ducentos solidos barchinonenses.

4. *hi deia perçonis.*

5. *hi deia premitiam.*

6. *hi deia nil.*

Item, dimito Mathie Fferrarii, filio proxime scriptorum coniugum, amore Dei, ad adiscendum litteras, ducentos solidos monetae iamdictae; tamen si dictus Mathias nolit adiscere litteras nec vult esse capellanus, dimito eidem Mathie tamen de dictis ducentis solidis, centum solidos.

Item, dimito dominae Francische, filie Iacobi Portella quondam, uxoriq[ue] Guillermi Tolra, ducentos solidos barchinonenses.

Item, ob reverentiam Dei, et ut mihi pareat peccata mea, ac propter volum quod feci confratriae sancti Francisci villae Cervariae predictae, cuius sum confrater videlicet quod personaliter⁷ tendere seu ire habebam, omnibus et singulis capitulis, quae confratres ipsius confratriae tenetur in ecclesiam fratrum minorum ipsius villae, anno quolibet certis terminis licet franchus essem de solvendo tamen etiam ire tenebar personaliter omnibus et singulis dictis capitulis et etiam ad se- (3v) pelliendum cadavera omnium confratrum eiusdem confratriae qui in dicta villa Cervariae decederent. Et quia ista ut tenebar non complevi teneor me multum pro iniuriato ipsi confratriae. Ideo, in satisfactionem et compensationem omnium et singulorum premissorum per me non prestorum, dimitto de dictis quindecim millibus solidis ad opus emendi et perficiendi quedam vestimenta alba angelica de siruo et auro quae deserviant capellae Beati Michaelis constructae per confratres dictae confratriae in ecclesia Beatae Mariae Cervariae tam in festivitatibus Beati Michaelis quam in aliis festivitatibus annualibus, cuiuslibet anni, mille et quingentos solidos monetae iam dictae. Hec minus cum per predicta proxime scripta me teneat multum pro honerato et culpabili altissimo Creatori. Et volo predicto pro feci preffate confratriae et in esmendam fractionis ipsius voti et ut Deus mihi pareat id quod de dicto volo non perfeci dimito presbiteratui quem dicta confratria facit deservire supra altare capellae predictae Beati Michaelis. Ideo quia ipse presbiteratus caret multum redditibus et ut presbiter qui ipsum deservit melius possit suam vitam sustentare et ipsum presbiteratum deservire cum fini certus quod ipse presbiteratus non bene deservitur. Quod circa ad honorem laudem ac gloriam totius sanctae Trinitatis et gloriosissime virginis Mariae Dei matris et beatissimi Michaelis Arcangeli predicti, volo et mando quod de dictis quindecim millibus solidis, quos pro anima mea accepi, emanant centum solidos barchinonenses censuales, annuales et rendales de censuali mortuo ad forum sexdecim millium solidorum pro milenario, et quod ipsi centum solidi annuales de mortuo censuali

7. hi deia personaliter.

coniugantur et uniantur illo censuali quod dicta confratria anno quolibet contulit presbitero eundem presbiteratum deservienti. Ita quod ipse presbiter qui anno quolibet ipsum presbiteratum deservire contingat, ad hoc ut predicatur vitam suam melius sustentare possit et dictum presbiteratum continue deservire, recipiat ultra illud censuale quod dicta confratria sibi dat et consuevit conferre sine usquam absque contradictione et impedimento cuiusque prefattos centum solidos barchinonenses de censuali mortuo quos emi mando et quod ipse presbiter roget Deum pro anima mea et parentum ac omnium benefactorum meorum. Pro quibus quidem centum solidos barchinonenses de censuali mortuo emendis, dimitto mille et sexcentos solidos monetae iam dictae; residuum vero iam dictorum quindecim millium solidorum quos pro anima mea accipio siquid inde superaverit solutis tamen premitus et completis hac executioni debite mandatis omnibus et singulis legatis predictis et aliis per me de super ordinatis, volo et mando quod detur et distribuatur per dictos meos manumissores et ad eorum cognitionem in puellis maritandis ita tamen quod non possint dare plus de centum solidorum cuilibet ipsarum puellarum. Et si forte predicti quindecim mille solidos quos pro (4r) anima mea accipio non sufficerent ad omnia et singula legata, et alia per me de super ordinata ex solvenda, volo et mando quod de aliis bonis meis fiat complementum usquam ad totalem perfectionem eorumdem.

Item, de aliis bonis meis, dimitto dominae Brunisendi, uxori meae, suam dotem et sponsalitium, prout in instrumentis nuptialibus ab me et ipsam confectis latius continetur. Et ultra haec, dimitto eidem omnes suas vestes et omnia iocalia que habeat de omni vita sua. Ita tamen quod dum vita sit sibi comes ipsas vestes et iocalia vendere neque dare aut alienare possit. Sed eisdem possit uti et deservire ad sustentationem suae personae⁸. Post obitum autem suum dictae vestes et iocalia revertantur heredi meo universali infrascripto. Et ipsa uxor mea teneatur idonee cavere cum fideiussoribus quod post obitum suum dictae vestes et iocalia revertantur predicto et infrascripto heredi meo universali. Et insuper dimitto dictae dominae Brunisendi, uxori meae, in omni vita sua, per statica ipsius alterum de duobus hospitiiis meis quem habeo in villa Cervariae predicta, in vico maiori, quarum unum fuit *d'en Moxó*, et alterum *d'en Solà*. Illud videlicet quod dicta uxor mea eligere voluerit pro sua statica ut predicatur, post autem obitum ipsius dominae uxoris meae prefatum hospitium aut eius precium revertatur heredi meo universali aut illi cui ego mandavero, prout

8. hi deia perçonaie.

inferius scriptum apparuerit. Et ultra haec illos mille solidos barchinonenses annuales et rendales de censuali mortuo quos ego anno quolibet, secunda die februarii recipio super universitati et singularibus villae Bergae, dimitto dictae dominae Brunissendis, uxori meae, sci quod ipsa, ipsos mille solidos habeat, teneat et percipiat omnibus diebus vitae suae, ad opus provisionis sui et cuiusdam predicere seu socie ipsius quam secum teneat et quod sit inde de tota vita sua usufructuaria faciendo fructus suos et post obitum dictae dominae uxoris meae ipsi mille solidi censuales revertantur heredi meo universali infrascripto, hocque fieri mando per modum prescriptum et aliter non mutetur. Et si dicti mille solidi censuales redimentur sive luentur, volo et mando quod precium ipsorum pro quo ipsi redimentur deponatur in posse seu in quodam locotuto et securo cuiusdam mercatoris seu alterius boni hominis, et quod ut cuius fieri possit ipsum precium esmercetur inconsimili⁹ censuali, et si forte in ipso censuali effiet opus dari maius pretium quam dictum censuale nunc de constitit quod valeat fieri. Et quod fiat defalcacio pensionis dicti censualis et haec fiant et expediantur ad cognitionem dictorum meorum manumissorum et iam dictae dominae uxoris meae. Ego enim cum hac presenti mea ultima voluntate dico et mando universitati probishominibus ac singularibus dictae villae Berge quod cum locus fuerit sive sit respondeant dictae dominae uxori meae de iam dictis mille solidis barchinonensis annualibus et censualibus, anno quolibet, termino quo michi solvendi sunt et non alteri cuiumque persone¹⁰.

Deinde, dimitto dominae Gueraldone, uxori Iacobi Portella quondam, dicte villae Cervariae, nepoti meae sive neboda, viginti tres florennos (4v) et dimidium quos sibi mutuavi et plus etiam omnes vestes quas sibi unquam fecerim, tam novas quam veteres et inquam omnia et singula quae ipsa de bonis meis feci usque habuit quocumque modo. Item, de illis mille solidis barchinonensis annualibus et rendalibus de censuali mortuo quos universitas et singulares civitatis Ilerdae mihi anno quolibet faciunt in XVIII° die martii et qui sunt ad forum duodecim mille solidorum pro milenario, dimitto dictae dominae Gueraldone, uxori Iacobi Portella quondam, quingentos solidos barchinonenses, annuales et rendales dum vita sibi comes fuerit ad sustentationem vitae ipsius et pro provisione, sua iure usufructuario. Et post mortem ipsius dominae Gueraldone volo et mando quod dicti quingenti solidi censuales quos sibi dimitto revertantur heredi meo universali infrascripto vel cui ego mandavero ut inferius apparebit. Itaque, de ipsis aut de annuali ipsorum nec de parte eiusdem,

9. *hi deia inconcimili.*

10. *hi deia perçone.*

dicta Geraldona minime testari possit seu suas facere voluntates, immo proprietas dicti censualis et annuale *ho partida de aquell* habeat reverti heredi meo universali predicto. Et si dicti quingenti solidi annuales et censuales redimerentur sive luerentur, volo et mando quod ipsa domina Geraldona aut aliquis ipsius nomine de precio ipsorum nihil recipere possit, immo pretium ipsius censualis habeat devenire in posse dictorum meorum manumissorum et ipsi manumissores ipsum pretium deponere habeant et teneantur in quadam tabula segura sive in posse cuiusdam mercatoris boni et securi. Et quod de presenti ipsi manumissores mei, de precio dicti censualis redempti, teneantur emere in bono loco tuto et securo aliud censuale consimile et nisi tantum haberi poterit quod emant ad maius forum et ut dictum pretium sufficere possit saltem ad forum sexdecim millium solidorum pro millenario, et quod illud censuale sive annuale quod ex ipso habeatur precio recipiat dicta domina dum vita ut predictur sibi comes fuerit, et post sui obitum dicto heredi meo ut predictur revertatur. Predicta autem legata facio dictae dominae Gueraldone, uxori Iacobi Portella, ita et sub tali modo forma et conditionem quod dicta domina aut aliquis ipsius nomine, nihil possit petere seu actiones suas dirigere contra bona mea vel contra dictos manumissores et heredes meos, ratione illius servitii quod in domo quam in villa Cervariae habeo mihi seu alii pro me fecit quam alia quacumque ratione. Et si ipsa domina Geraldona, vel aliques per ipsam, aliquam petitionem fecerit seu demandam super bonis meis, volo quod confestim careat legatis predictis, et eo casu fiat eidem dominae satisfactio iusta de toto eo quod sibi pertineret et debeatur pro me pro suis laboribus ipsa tamen recipiat et habeat recipere in compotum ea que sibi acomodavi sive mutuavi et eaque de bonis meis recepit tam de aquis ceffaregiorum meorum quam habeo in hospitiiis meis villae Cervariae quam de quibuscumque aliis rebus hocque credi volo suo iuramento.

(5r) Deinde volo et mando quod ille centum librae barchinonenses de quibus ego hereditavi tempore nuptiarum Bernardi Selva, villae Cervariae, nepotis mei sive nebot et Constantiae, eius uxor, filiaeque Raymundi Solà quondam, preffatae villae, eundem Bernardum Selva scilicet post mortem meam quodcumque locus fuerit sive casus evenierit ipse centum librae dentur ipsi Bernardo Selva, nepoti meo. Item plus etiam, lego eidem Bernardo, ultra dictas centum libras, alias centum libras barchinonenses quas simul cum dictis aliis centum libris de quibus ut predictur eundem Bernardum tempore predicto hereditavi, volo et mando quod esmercentur in censuali mortuo. Sit quod ipse Bernardus dictas ducentas libras non possit recipere sed dicti manumissores emant et emere teneantur ad opus ipsius Bernardi censuale mortuum predictum ad forum

duodecim milium solidorum aut quatuordecim milium solidorum vel sexdecim milium solidorum aut quindecim milium prout inde habere poterit in bono loco tuto et securo. Et si casus evenerit quod dictus Bernardus Selva impediret modo aliquo quod dictae centum librae de quibus eidem donationem feci tempore dictarum nuptiarum non esmerciarentur in dicto censuali emendo simul cum dictis aliis centum libris quas in presenti testamento sibi dimitto et sub conditionibus infrascriptis, volo quod dictus Bernardus Selva careat legato supradicto per me in presenti sibi facto, et isto casu solvere habeat dictas centum libras de quibus ut premititur tempore nuptiarum ipsius et uxoris suae supradictae eidem donationem feci. Et quod quidem censuale scilicet annuale quantum emi et haberi poterit de dictis ducentis libris preffatus Bernardus Selva habeat et percipiat omni tempore vitae suae pro sustentatione ipsius vitae ac filiorum si habeat. De proprietate cuius quidem censualis ipse Bernardus Selva suas minime¹¹ possit facere voluntates nec ipsam proprietatem censualis vendere, inpignorare, transportare nec modo aliquo alienare possit, tante vel expresse palam vel occulte, immo ipsum censuale sive proprietas ipsius censualis integrum et sine aliqua diminutione in suo robore omni casu volo manere. Etsi casus evenerit quod ipsum censuale ex inde lui seu redimi contigerit, volo et mando quod totiens quotiens ipsum censuale redimere seu luere contingat pretium ipsius deponi habeat in quadam tabula bona et secura aut posse cuiusdam boni et securi mercatoris Cervariae, et ab ipsis tabula sive mercatore abstrahi non possit nisi totum vel in parte quousquam esmerciatur et conversum fuerit in emptione censualis, prout inde haberi ut predicatur poterit hoc que dicti mei manumissores teneantur facere, scribi, poni et contineri in instrumentis emptionis inde pro dicto censuali fiendis. Tamen dictus Bernardus Selva, empto iam dicto censuali in omni vita sua fructus eiusdem recipiat ut usufructuarius et suos faciat et post eius obitum (5v) dictum censuale sit infantium suorum; predictum autem legatum facio dicto Bernardo Selva ita et sub tali pacto quod si forte dictus Bernardus Selva quandocumque decederet sine prole legitima aut cum prole non veniente ad perfectam aetatem, eo casu volo quod totum dictum censuale integrum revertatur et sit heredis mei universalis infrascripti. Item, ad honorem Dei et gloriosissimae virginis Mariae eius matris et intruhi pietatis, dimitto Constantiae, filie dicti Bernardi Selva, tempore maritandi si ad ipsam aetatem attingat seu perveniat, que sibi tradantur illo casu centum libras barchinonenses, quaequidem centum librae incontinenti post mortem meam volo et mando poni in posse alicuius mercatoris boni et bene securi qui mercator det de *lucro* aliquid quolibet anno

11. *hi deia* nimime.

dictae Constantiae, quod deserviat sibi pro vestitu ac necessitatibus suis, dictumque depositum faciant¹² prefati manumissores mei modo et forma predictis et quod dictus Bernardus Selva, pater dictae Constantiae, de dictis centum libris nil habere valeat; immo ut predicatur ipse centum librae stent et habeant esse in posse dicti mercatoris quousque dicta Constancia iam dictam attingat etatem. Et tempore quo ipsa Constancia ipsam etatem attinixerit ipse Bernardus non possit eam maritare absque concilio dictorum meorum manumissorum et specialiter dicti Raymundi de Villaplana qui in gradu parentelae est cum ipsa Constantia, hocque per istum modum volo et mando fieri. Et si dictus Bernardus Selva iam dictis conditionibus in aliquo contradiceret, volo et mando quod dicta Constantia iam dicto careat legato. Volo etiam et mando quod si dicta Constantia attingerit perfectam aetatem maritandi et quandocumque obierit absque prole legitima, quod legatum predictum quod sibi facio predictarum centum librarum, revertatur heredi meo universali infrascripto, exceptis viginti quinque libris de quibus dicta Constantia facere possit omnimodas suas voluntates. Item, ad laudem et honorem totius sanctae et individuae Trinitatis et in remissionem peccatorum meorum ac parentum et benefactorum meorum omniumque fidelium defunctorum, volo construi et edificari in hospitio meo quod habeo in vico maiori villae Cervariae, quod fuit *d'en Baster*, quoddam hospitale et quod quidem hospitale volo et mando bene parari et forniri de lectis et pannis bonis et bene condecensibus, et pro illo fornimento fiendo de dictis lectis et pannis dimitto omnes et singulos pannos lecti quos habeam, tam in hospitio quod ego habeo in villa Cervariae quam in civitate Barchinone, predicta, et quod omnia lecta quo habeo in dicta civitate Barchinone tam fuste quam marfue ipsorum lectorum, vendantur (6r) et pretium quod ex ipsis haberi poterit smercietur et convertatur in emendis pannis lecti qui deserviant dicto hospitali et etiam omnia lenciamina, vanoue, cohoptoria, lodicei, traversia, pulcrinaria et omnis alii panni mei quae ego habeam et fuit in dictis hospitiiis meis barchinonensis et Cervariae. Et omnes istos pannos et raupas dimitto ad ornamentum dicti hospitalis et constructionem eiusdem excepto tamen quod de dictis pannis et fustis qui sunt in hospitio ubi in civitate Barchinone maneoque dimitto domine Brunisendis, uxori meae, predictum unum lectum sive colgam cum sua marfua et duobus matalafiis, duobus paris lenciaminum de pulcrioribus que ibi sint et unum traversarium scilicet melius, unum *par de coxins*, duas¹³ vanouas non tamen pulciores que sunt in ipso hospitio predicto, sed duas ex pulcrioribus post dictas duas

12. *hi deia* faicant.

pulciores, duas lodices, unam albam aliam linidam, unum exalonum sive barraganum cum signo de *castells*. Item, unum cohoportorium de *pells* agnorum. Et plus etiam dimito dictae dominae uxori meae aliud lectum pro servitio suae pedisece sive servitialis, furnitum de marfua de pulvinari sive *capsal* de lenciaminibus et de duabus lodicibus. Omnia ista lecta et pannos lecti supradicti, dimito dictae dominae uxori meae, sub hoc tamen modo et conditione quod ea omnia per me supra proxime ipse dimissa deserviant ipsi dominae uxori meae in omni vita sua, sed ipsa domina, uxor mea, seu quisvis alius nomine ipsius, de ipsis bonis per me sibi relictis nil possit dare, vendere, alienare seu inpingnorare, immo post mortem eiusdem dominae uxoris meae incontinenti ipsa bona per me eidem dominae dimissa revertantur dicto hospitali. Qui quidem panni, lecti, per me supradicto hospitali dimissi, et omnes alii quos ego habebam ubicumque fuerint continue deserviant in dicto hospitali et sint ad servitium eiusdem.

Item, volo et mando quod per dictos meos manumissores in continenti post mortem meam, de bonis meis emanantur tres mille solidos barchinonenses censualis mortui, ad rationem sive forum sexdecim millium solidorum pro millenario, et quod annualia sive fructus, quae de ipso censuali provenient, deserviant ad operandum dictum hospitale in omni, et toto eo quod ibi necessarium fuerit et quod opus dicti hospitalis sit valde condecens et bene operet ac honorifice, et de post deserviant in reparatione et sustentatione lectorum et pannorum dicti hospitalis et ex post ad sustentationem infirmorum et pauperum qui ibi invenient. Et quod de hoc sint ordinatores et distributores presbiteri, benefictiorum per me inferius designatorum et quod cum ipsis simul sint distributores et ordinatores capitanei confratrie sancti Francisci ville Cervarie et quod dicti capitanei simul cum dominis presbiteris, qui dicta deserviant benefictia per me ordinanda, possint ordinare et distribuere dictam quantitatem censualis in usibus et pro servitiis dicti hospitalis et infirmorum ac pauperum qui ibi evenient et erunt. Et quod in capite anni dicti capitanei et presbiteri dicti benefictii teneantur dare computum de hiis quae receperint et dederint predicto hospitali et de hiis quae eidem pertineant in posse venerabilium paciariorum dicte ville Cervarie, et si aliquid restat ex dictis tribus millibus solidis annualibus dicti censualis ad distribuendum, volo et mando quod in alio anno sequenti iam dicti presbiteri et capitanei nihil¹⁴ recipere possint de

13. *es repeteix* duas.

14. *hi deia* nil.

dicto censuali trium millium solidorum barchinonensium quos emi mando, nec etiam de aliquibus aliis quae eidem hospitali pertineat usque quo id quod restaverit in eorum posse illius anni de quo compotum dare debeant fuerit distributum. Post hoc volo quod, si casus evenerit quod dictum censuale quod emi mando ad opus dicti hospitalis aut etiam aliud censuale quod dicto hospitali pervenerit lui seu redimi contigerit, quod quancumque casus iste evenerit quod ipsum censuale sive censualia luantur seu redimentur, volo et mando quod pretium quae ex dicta redemptione seu redemptionibus aut luitonibus ipsum censualis sive censualium pervenerint, aut partem aliquam eiusdem dicti presbiteri iam dictorum benefactorum aut capitanei predicti aut alia quavis persona¹⁵ sive persones¹⁶, recipere aut habere non possint ullo modo. Immo ipsum pretium sive precia pro quo seu quibus ipsum censuale aut censualia redimerentur seu luerentur, volo et mando deponi in quadam tabula concambii bona et bene secuta aut in posse cuiusdam mercatoris boni et bene securi, quod per dictos capitaneos et beneficiarios presbiteros predictos ut cuius poterit simile censuale consimilis quantitatis, trium millium solidorum barchinonensium ematur, si inde haberi poterit. Et si inde haberi non poterit, consimilis quantitas trium millium solidorum, volo et mando quod tantum censuale inde habeatur et ematur quantum inde emi et haberi poterit, ad dictorum meorum manumissorum notitiam et capitaneorum ac presbiterorum¹⁷ prescriptorum. Item, cum Bartholomeus Portella pro me et nomine meo iuraverit in partibus Flandiarum scilicet ad Bruges, qui ab hac patria recessit die lune quinta decima die februarii (7r) anno a nativitate Domini millesimo CCC° LXXX° quarto et in recessu suo dimiserit mihi aliquas raupas scilicet vestes quas postea ego vendidi pretium quarum ascendit ad viginti quatuor libras duodecim solidorum et sex denariorum barchinonensium, quas et quos sibi debeo et in mea societate habet secundum quod apparet in libro maiori barchinonense cum cohoptis pergamineis in cartis XLVII°, quare volo quod ipsa pecunie summa eidem, Bartholomeo tradatur de bonis dicte mee societatis, quod in ipsa societate dicta quantitas est. Plus etiam mando et volo quod dictus Bartholomeus Portella habeat de bonis iam dicte societatis pro suo salario et labore ratione negociorum dicte societatis quae gessit durante dicto tempore per quod stetit in dicta civitate Brugiarum et pro hiis in quibus iam aliquantulum laboravit in hac patria pro eadem societate pro omnibus istis scilicet laboribus quae fecerit, pro suo sala-

15. *hi deia perçona.*

16. *hi deia perçones.*

17. *hi deia prebiterorum.*

rio ducentas libras barchinonenses. Ita tamen, quod si dictus Bartholomeus dederit degestibet administratis per eundem bonum et legabile compotum ad cognitionem dictorum meorum manumissorum quod nisi fecerit, careat ipso legato et de eodem obulum non habeat nec adquirat. Et eo etiam, casum quod ad prefatorum meorum manumissorum notitiam et cognitionem prefatus Bartholomeus Portella bonum compotum et legale dederit, dimitto de aliis bonis meis, ultra predicta eidem Bartholomeo Portella, centum libras dicte monete et nisi dictum compotum bonum dederit, volo eundem Bartholomeum carere ipso legato centum librarum per me et de bonis meis supra sibi facto.

Item, dimitto Geraldone, uxori Mathei de Ortigues, ville Cervarie, filieque Jacobi Julia, ville Tarrege, ultra ea que sibi dedi tempore nuptiarum ipsius et iam dicti Mathei Ortigues, decem libras dictae monete sub tali tamen modo quod dictus Matheus teneatur asecurare dicte uxori sue scilicet quod ab eadem uxor sua iam dictas decem libras de bonis parafermalibus¹⁸ habuit et recepit et quod casu restituende dotis dicta Geraldona et sui possint recuperare, de bonis dicti eius viri, tam eius dotem quam dictas decem libras et de eisdem omnibus predicta Geraldona, tam in vita quam in morte, suas in omnibus possit facere voluntates. Preterea, volo, ordino ac statuo quod de censuali quod ego dimitto heredi meo universali infrascripto, scilicet prefato hospitali et quod ipsi hospitali pertinere poterit tam ex emptione quam per dictos meos manumissores fieri, mando quam ex illis mille et quingentis solidos quos recipio censuales¹⁹ (7v) super universitate et singularibus Illerde, quam exeo quod ipsi hospitali pervenerit ex illis mille solidis censualibus quos dicte domine uxori mee dimitto, quam ex illis insuper quingentis solidis censualibus quos supra dimitto domine Geraldone et uxori Jacobi Portella, que et quos predictur mando reverti heredi meo universali, scilicet hospitali antefato, et etiam de toto alio censuali quod ipsi hospitali ex inde pervenire poterit responderi, habeat et teneatur dictum hospitale et dare quolibet anno tres mille solidos barchinonenses censuales deserviant ad faciendum illam elemosinam quam mando fieri in eodem hospitali scilicet quod decem vel duodecim pauperes recipiant elemosinam quali die in dicto hospitali et quod quilibet pauper sive fratre habeat in unaquaque die pro sua provisione octo denarios, quatuor scilicet pro pane, duos pro vino et duos pro carnibus sive piscibus vel pro alio companagio et quod ista elemosina fiat modo et forma quibus ex inde in modo presenti testa-

18. *hi deia parafermalibus.*

19. *segueix, puntejat*, quos recipio censuales.

mento et ultima voluntate invenerint ordinatum. Volo tamen et declaro quod si dictum censuale dicti hospitalis per modum luitonis seu redemptionis ipsius puto quia pretium haberet cresui et de annuali deffalcari aut aliter diminueretur. Itaque facta provisione eiusdem hospitalis necessaria ad pauperes qui in ipso hospitali erunt et convenientur non sufficeret ad dictam elemosinam dictorum decem aut duodecim pauperum faciendam, eo casu facta premitur provisioni dicti hospitalis id quod superaverit, volo dari et tradi in elemosina supra et infrascripta. Et si non sufficeret ad duodecim pauperes, fiat et detur ipsa elemosina octo seu sex pauperibus aut tantis quantum resta predicta facta iam dicta provisione forma et modo supra et exinde in presenti testamento contentis sufficere poterit hoc que dimito et comando domino Deo et cognitione et arbitrio dictorum meorum manumissorum qui ipsi cum dictis presbiteris et administratoribus dicti hospitalis faciant et ordinent predicta, taliter quod sit ad honorem omnipotentis Creatoris et ipsi habeant partem in mercede quae ex dictis elemosinis fiendis ab eodem Creatore tribuetur. Item volo plus et mando quod cum ego ex inde in mea presenti ultima ordinatione sive testamento faciam aliquod legatum sive aliqua legata capelle Beati Jacobi Apostoli, forma et modo in capitulo infrascripto contentis, scilicet quod si dictam capellam Beati Jacobi habere possum (8r) sub forma et conditione specificatis in eodem capitulo, placet mihi ut dicta legata sint iam dicte capelle aut dicta capella dictis careat legato seu legatis et eo casu ipsum legatum sive ipsa legata quae faciebam dicte capelle sancti Jacobi, dimito et lego ad faciendum et construendum quoddam aliud altare in ecclesia seu capella quam in presenti meo ultimo testamento seu ordinatione inde inferius mando fieri quod quidem altare construatur et construi volo in eadem ecclesia sive capella per me ex inde fieri, mandata ut praefertur sub invocatione Beati Eulagerii episcopi et confessoris et pari modo illud legatum quod faciebam pro emendo redditur ad opus dicti benefittii Beati Jacobi sit ad opus benefittii et altaris dicti Beati Aulagerii et predictum benefittium volo quod sit Arnaldi Ninot presbiteri et eidem conferri volo et mando modo in et forma in capitulo predicto ubi legata predicta per me preffate capelle beati Jacobi facta continentur latius contentis et explicatis.

Item, de aliis bonis meis dimito caritati Cervarie quae sit in crastinum Pasche Domini, anno quolibet, viginti solidos barchinonenses terni annuales, rendales et censuales, quos emi mando per dictos meos manumissores in bono loco tuto et securo taliter quod anno quolibet perpetuo ipsi viginti solidos barchinonenses censuales dicto termino solvi et haberi possint adque sic dari in pane decocto, pro quibus viginti solidos barchinonenses censualibus emendis per preffatos

manumissores meos dimito viginti libras barchinonenses.

Item, de aliis bonis meis dimito Jacobo Julia , filio Jacobi Julia, qui solebat morari in villa Tarrege, de parentela mea, propter multa grata et excepta servitia quae mihi fecit et nunc etiam quotidie facit incessanter et quos ipsi tradatur per dictos meos manumissores ad omnes suas voluntates, pro sustentatione vite sue et quod oret Deum pro anima mea, mille solidos barchinonenses.

Item, dimito cuidam filie Raymundi de Castelltort qui solebat morari in loco de Montefalchone , nunc vero dicta filia moratur in loco Ulugie, de parentela mea, amore Dei, et quod teneatur Deum orare pro anima mea, centum solidos barchinonenses.

Item, de aliis bonis meis, dimito capelle beati Jacobi Apostoli, quod constructa et edificata est in ecclesia parrochiali Beate Marie Cervarie, ad opus scilicet cohoperendi ipsam capellam seu tornandi et reformandi cohoptam ipsius capelle, quod tota se (8v) pluit, et quod obtetur et similiter perbaxiando dictam capellam et postea pro pietando eandem capellam et quod fiat ibi signa mea et pro conficiendo ibi unum pulcrum reetabulum *de pinsell*, ubi pictentur et denotentur historie Beati Jacobi Apostoli et Beati Honorati et pro conficiendo ibidem unum carnerium et unam pulcram sepulturam et pulcras rexias ferreas et pulquerrima vitrieria pro omnibus scilicet istis aptandis ormandis et conficiendis, trescentas libras barchinonenses quas si ad hec facienda et peragenda bene et honorifice non sufficient volo quod fiat ad ea complementum de aliis bonis meis.

Plus dimito benefittio dicte capelle Beati Jacobi, quod constituit Arnaldus Massaguer quondam, cuiusquidem capelle sive benefittii nunc est rector Raymundus Porta presbiter. Ideo quia dictum benefittium caret redditibus taliter quod unus presbiter ex eisdem vitam suam sustentare non potuerit, centum libras barchinonenses de quibus volo emi centum solidos censuales et annuales ad rationem seu forum viginti mille solidorum pro mille, et quod ipsi centum solidi annuales et censuales uniantur, addantur ac aplicentur dicto benefittio Beati Jacobi quod ut predicatur constituit preffatus Arnaldus Massaguer, adeo ut dictus presbiter seu rector quicumque fuerit dicti benefittii melius suam vitam sustentare possint. Et quod ipse rector seu benefittiatu dicte capelle qui nunc est et pro tempore erit teneatur servire dictum benefittii bene et continue et celebrare et orare pro animabus dicti Arnaldi Massaguer ac me et parentum ac benefactorum meorum.

Item, volo et mando quod emanatur de bonis meis quingentis solidos barchinonenses, annuales et censuales, censuali mortuo, a opus cuiusdam benefittii quod fieri et institui mando et dispono supra dictum altare Beati Jacobi, ultra illud quod ut predicitur iam dictus Raymundus Porta deservit et dictus Arnaldus Massaguer instituit, et cui iam dictos centum solidos censuales supra, emi mando et ipsi benefittio Beati Jacobi Apostoli applicari, pro quibus quidem quingentis solidis barchinonensibus censualibus emendis dimito octo mille solidos monete preffate; quod quidem benefittium per me fieri et constitui ordinatum ut predicitur, dono et assigno et volo dari et assignari discreto Arnaldo Ninot, presbitero Cervarie, sub tali tamen modo quod ipse Arnaldus Ninot casu quo habeat alia benefittia antequam ipse invertiatur benefittio predicto ac mutatur per dictos meos manumissores vel patronos in possessionem, (9r) ipsius teneatur dimittere omnia benefittia que habeat de eisdem renuntiare cum ego nolim ipsum Arnaldum Ninot alia benefittia deservire nisi predictum quod sibi dimito. Ideo ut continue ipsum benefittium per me ordinatum deserviat et si hoc dictus Arnaldus Ninot complere non voluerit cum effectum, volo quod ipse Arnaldus iam dicto careat benefittio, nec de ipso investiatur, immo eo casu volo, et mando quod predictos meos manumissores preffatum benefittium per me institui mandatum conferatur alicui alii presbitero missam habente de genero meo si inveniri poterit et quod sit bonus presbiter honestus et sufficiens per eosdem et ipso modo ipsum benefittium conferri mando et ille cui dictum benefittium collatum fuerit teneatur deservire eundem benefittium bene et continue aliter quod de hiis rationem reddere teneatur coram Dei filio.

Item, dimito dicto altari predictae capellae Beati Jacobi apostoli quendam pannum depictum *de pinsell*, qui deserviat in dicto altari omnibus diebus ante scilicet eundem altare.

Et etiam dimito eidem altari quendam alium pannum de *siruo* qui deserviat supra ipsum altare, tamen omnia predicta legata dimito dictae capellae et altari Beati Jacobi tali modo forma et conditione, quod ego possum habere dictam capellam sit quod dicta capella sit mea et mei nomine teneatur, et possit operari ac pictari per me et nomine meo et quod ibi fiant tot figurae quot ego voluerim, aut dicti mei manumissores voluerint, et quod possint mihi scilicet intus fieri facere *charnerium et sepulturam meam* et extra ad intratam ipsius capellae tumulos sive vasos, si ibidem facere voluerint, et omnia illa opera quae ipsi manumissores voluerint et cognoverint esse facienda, cum meis signis tot et tantis quot et quantis suam voluntatem et omnia illa opera quae ipsis manumissoribus meis apparuerit ibi fieri et construi debere et sub hac forma

iam dicta legata facio dictae capellae et altari et non aliter. Et si hoc, per aliquem seu aliquos, fieri impediretur sive ere contrestat qualibet causa vel ratione, volo eo casu et mando quod dicta capella et altare Beati Jacobi supradicti (9v) careant legatis predictis per me supra eisdem relictis et factis et etiam si aliquis aliquod aliud signum in dicta capella facere vellet, similiter eo casu dicta capella et benefittium dictis careat legatis per me eisdem suprafactis. Item, pro edificanda seu construenda quoddam ecclesia seu capella in qua mando institui benefittia per me inferius ordinata, volo emi de bonis meis quoddam patrum per dictos meos manumissores in bono loco et condecienti eorum cognitione et pro emendo ipsum patrum dimitto centum libras barchinonenses; et si dictae centum librae ad emendum dictum patrum non sufficerent volo quod fiat ipsi emptioni complementum de aliis bonis meis. Et pro constructione dictae capellae dimitto quingentas libras dictae monetae et in eadem capella mando fieri et institui duo benefittia sive presbiteratus ad laudem et honorem sanctae et individuae Trinitatis et gloriosissimae virginis Mariae matris Dei totiusque curiae celestis et in remissionem peccaminum meorum. Alterum quorum quidem benefittiorum seu presbiteratum sit in altari quod in dicta capella volo construi sub invocatione eiusdem sanctae Trinitatis. Plus etiam dimitto, pro ornamento dictae capellae, tam scilicet de altari quam de vestimentis et pannis ipsius altaris, misali et calcie ac retabulo aliisque ibi necessariis pro eodem ornamento, quatuor centas libras barchinonenses. Sic que dictas quantitates per me supra dimissis tam pro emendo dictum patrum quam pro operando eandem capellam et ornatione ipsius ut predicitur. Summam capiunt mille librarum barchinonensium, et de eisdem mille libris predicta volo compleri et operari ac ornari bene et honorifice, cum signis meis, eo modo quo pertineat. Et quod quidem benefittium sanctae Trinitatis deserviri et cantari volo per quendam presbiterum missam celebrantem bonae et honestae vitae ac conversationis et sufficientem, si inveniri poterit de genere meo, et eidem conferri et assignari. Si autem talis presbiter de genere meo non possit reperiri, volo quod assignetur alii presbitero bono, honesto et sufficienti cui quidem presbitero et pro ipso benefittio sanctae Trinitatis semper celebrando et deserviendo, et pro sustentatione vitae ipsius presbiteri dimitto quingentos solidos barchinonenses annuales et rendales de censuali mortuo ex illis duobus millibus solidis barchinonensis quos universitas et singulares villae Berge mihi anno quolibet faciunt annuales, rendales et censuales XVIII° die martii, ultra illos mille solidos dictae monetae quos mihi faciunt annua- (10r) les et rendales quolibet anno, secunda die mensis februarii, ipsa universitas villae Bergae et eius singulares, et quos mille solidos dictae dominae uxori meae, ut prescribitur in meo presenti testamento, de vita sua

dimito. *Predictum autem legatum sive assignationem facio dicto presbitero qui deserviet in dicto altari sancte Trinitatis, pro dicto servitio faciendo de iam dictis quingentis solidis barchinonensis censualibus et annualibus, sub hac forma quod antequam ipse presbiter cui dictum benefittum fuerit collatum eodem beneficio investiat habeat renunciare quibuscumque benefittiis quibus habeat et ydonee assecurare de non deserviendo aliquod aliud benefittum nisi predictum benefittum sanctae Trinitatis. Item, in eadem ecclesia seu capella, volo fieri construi et situari aliud altare sub honore Beati Honorati; et pro ornamento ipsius altaris, reetablo, vestimentis, pannis altaris, calice et missali et omnibus aliis ibi necessariis, dimito ducentas libras barchinonenses; in ipsoque altari volo et ordino fieri et instrui aliud benefittum sive presbiteratum, quod quidem benefittum cum primo institutum et assignatum fuerit et postea quotiescumque eum vaccare seu assignare contingat, volo conferri presbitero missam cantanti de genere meo si inveniri poterit, sine autem alii presbitero qui sit bonus et honestus ac bonae conversationis et qui continue ipsum deserviat capellam sive presbiteratum Beati Honorati. Et pro quoquidem deserviendo et sustentatione vitae ipsius presbiteri qui ipsum deserviat, dimitto eidem altari et benefittio alios quingentos solidos barchinonenses, annuales, censuales et rendales de censuali mortuo ex dicto censuali quantitatis duorum milium solidorum barchinonensium quos universitas et singulares iam dictae villae Berge mihi anno quolibet faciunt in dicta XVIII° die martii, presensque legatum predictorum quingentorum solidorum barchinonensium de censuale mortuo facio predicto benefittio sancti Honorati et dicto presbitero benefittiato eiusdem sub forma et conditione premissis quibus superius legavi predicto altari presbitero qui deserviet in altari capellae sancte Trinitatis sive rectori ac benefittiato eiusdem. Ius autem patronatus dictarum capellarum totiens quotiens conferri habeant dimito capitaneis confratriae sancti Francisci villae Cervariae qui nunc sunt et pro tempore erunt qui ipsas et utranque earundem perpetuo dare et conferre possint illis bonis presbiteris et sufficientibus prout eorum discretionem visum fuerit faciendum. Volo tamen et statuo quod si dictum censuale mille solidos barchinonenses, quod dictis capellis sive benefittiis ac earum (10v) benefittiatas dimito, redimeretur seu lueretur, quod eo casu precia sive pretium pro quo redimeretur, deponatur in quadam tabula sive posse cuiusdam boni et securi mercatoris, et quod dicti presbiteri seu benefittiatas ipsorum benefittiorum nihil de pretio ipsorum censualium habeant vel recipiant. Sed quod dicti capitanei confratriae sancti Francisci quibus ut prescribitur ius patronatus dictarum capellaniarum sive benefittiorum dimitto, simul cum dictis presbiteris in eisdem benefittiis benefittiatas, teneantur perquirere et inquire*

bonum locum tutum et securum, ubi quantitatem pro qua dictum censuale fuerit redemptum possint esmerciare pro consimili pretio si fieri possit, et si pro consimili pretio non poterint invenire, volo et mando eandem quantitatem per eosdem capitaneos et presbiteros esmerciari in emptione censualis pro sustentatione vitae dictorum presbiterorum prout eorum discretioni visum fuerit faciendum. Et volo atque mando cum hac presenti mea ultima voluntate sive testamento universitati et singularibus villae Bergae predictae quod dictis presbiteris cui dicta beneficia ut premititur fuerint collata uterque scilicet ipsorum de quantitate predicta quingentorum solidorum barchinonensium censualium anno quolibet suo termino respondeant. Et casu quo illi quingenti solidi barchinonensi censualis mortui quos emi volo ad opus illius benefittii quod supra fieri mando in altari beati Jacobi apostoli ex inde luerentur seu redimerentur volo circa pretium deponendum et aliud censuale emendum idem fieri et servari quod in proxime dictis mille solidis censualis quod predictis aliis duobus benefittiis legavi fieri volui et ordinavi. Item, de predictis duobus mille solidos barchinonenses annualibus et censualibus quos anno quolibet universitas et singulares villae Bergae mihi faciunt dicto termino, ut prefertur, et de quibus lego sive dimito mille solidos dictis duobus benefittiis sanctae Trinitatis et Beati Honorati per me ordinatis, dimito residuos mille solidos barchinonenses annuales et censuales et volo eos ob honorem Dei et gloriosae virginis Mariae eius matris ac intuitu pietatis dari dividi et distribui per dictos capitaneos confratriae sancti Francisci et per omnes predictos tres presbiteros qui tria beneficia predicta per me de super ordinariet construi mandata deservire debent, anno quolibet, in puellis maritandis; dictamque divisionem facere habeant et teneantur ipsi capitanei et tres presbiteri seu benefitiati in hunc modum scilicet quod teneantur (11r) dare cuilibet puellae maritandae quinquaginta solidos si inveniantur de genere meo, et si non inveniantur de genere meo volo ipsos mille solidos barchinonenses dari, dividi et distribui per eosdem et in modum predictum aliis puellis pauperibus maritandis quis de genere meo non sint, et illud habeant valde necessarium prout cognitioni dictorum trium presbiterorum sive benefittiorum et iam dictorum capitaneorum visum fuerit faciendum. Volens nec minus statuens et mandans quod predicti tres beneficiati et capitanei anno quolibet antequam ad habendum vel recipiendum annuale mille solidorum predictorum alterius anni continue subsequendi procedere valeant teneantur dare compotum et rationem de hiis que de ipsis mille solidis dederint in ipso anno et distribuerint in dictis puellis maritandis in posse venerabilium patiariorum villae Cervariae qui hunc fuerint. Et si prefati capitanei et tres presbiteri postquam de hiis legitime requisiti essent compotum predictum respuerent seu refutarent dare in fine cuiuslibet anni in posse dictorum

venerabilium patiariorum qui hunc essent volo statuo et ordino quod eo casu totiens quotiens casus iste evenerit ipsi venerabilis patiarri Cervariae possint forciare et forciari facere prefatos tres presbiteros et capitaneos ad hostendendum in posse eorundem ad dandum predictum compotum. Et si ipsa requisitione legitime facta de qua constare habeat capitanei et tres benefitiati predicti dictum compotum dare nollent, eisdem venerabilis patiarrii ordino statuo. Et volo quod eo casu dicti venerabilis patiarrii possint dividere et dare inter dictas puellas maritandas preffatos mille solidos barchinonenses censuales dicto anno sub forma premissa per me superius ordinata, sub hac tamen conditione quod si forte in uno anno dicti tres benefitiati et capitanei morosi essent aut nec ligentes in reddendo predictis venerabilis patiarrii compotum iam dictum de dictis mille solidis. Et propter ipsam moram preffati venerabilis patiarrii anno tunc sequenti datores sive distributores essent illorum mille solidorum. Et ipsi capitanei et benefitiati infra alium annum sequentem post moram dicti compoti reddendi computandum dictum compotum dederint et tradiderint eisdem venerabilis patiarrii ut prescribitur. Eo casu volo et mando quod ipsi capitanei et benefitiati dato et reddito dictis venerabilis patiarrii iam dicto compoto ut predicitur in possessionem predictorum revertantur. Et eo casu possint debeant et teneantur recipere et distribuere inter dictas puellas maritandas in eodem (11 v) anno tunc sequenti sub modo predicto iam dictos mille solidos barchinonenses postquam dictum compotum quolibet anno dederint, quomodo dictos mille solidos barchinonenses dederint et distribuerint ut prefertur. Statuo in super volo et mando quod si dicti mille solidos barchinonenses censuales quos inter dictas puellas maritandas dividi et dari mando ut predicitur luirentur seu redimerentur quod quantitas pro qua ipsi redempti fuerint deponantur in quadam tabula concambii bona et bene secura seu cuiusdam boni et securi mercatoris et quod de ipsa quantitate prefati honorabilis patiarrii aut dicti tres benefitiati et capitanei confratriae sancti Francisci predicti neque aliqua alia persona²¹ de precio seu proprietate censualis ipsorum mille solidorum Barchinonensium censualium nihil recipere seu habere possint. Ymmo eadem quantitas existat in dicta tabula seu posse dicti mercatoris boni et securi tantum et tamdiu quousquam per eosdem capitaneos et beneficiatos procuratum fuerit quod ipsa quantitas smerciari possit et per eosdem smercietur cum effectum in censuali consimilis quantitatis si inveniri poterit in bono loco tuto et securo. Et si alii mille solidos de censuali mortuo haberi non poterint de ipso pretio deposito volo quod habeat inde ad eorum notitiam tantum quantum fieri possit. Et illud censuale deserviat dictis puellis

21. *hi deia perçona.*

maritandis anno quolibet dandum in modum et formam predictos substantia huius facti in aliquo non mutata. Ex inde in exhonoracione animae meae si forsitan in aliquo teneor aut obnoxius vel obligatus sim universitati villae predictae Cervariae tam ratione taliarum et questiarum in villa Cervariae in dictarum de quibus non exsolvim id quod tenebar solvere quam alia quavis causa seu ratione, dimitto eidem universitati villae Cervariae sex mille solidos barchinonenses sub tali tamen modo et forma quod dicta universitas aut paherii aut sindici aut alia persona²² nomine ipsius universitatis non faciant nec possint facere aliqua causa seu ratione questionem seu comandam aut petitionem aliquam in bonis meis. Et si contrarium fieri, volo et mando quod dicta universitas Cervariae privetur legato predicto per me supra sibi relicto et ipsum legatum, dictu casu, dimitto hospitali civitatis Barchinone et quod procuratoris ipsius nomine eiusdem hospitalis civitatis Barchinone habeant et possint ac valeant (12r) dictu legatum sex mille solidos accipere habere et converti in usibus et profitiis eiusdem hospitalis civitatis Barchinone casu quo petitio aliqua vel demanda dicta universitas Cervariae aut aliquis nomine ipsius faciat bonis meis et non aliter. Hec minus si per dictam universitatem Cervariae aut per patiaros vel syndicos eiusdem universitatis aut aliquem vel aliquos ipsius universitatis nomine questio aliqua petitio seu demanda in et super bonis meis fieret, quavis ratione seu causa, volo et mando quod legatum predictum mille solidos barchinonenses censualium et annualium quod facio supra et dimitto pro dictis puellis maritandis anno quolibet in villa Cervariae distribuendis eo casu et non aliter distribuatur et volo dari et distribui puellis maritandis in civitate Barchinone per procuratores hospitalis dictae civitatis Barchinone modo et forma predictis quibus in dicta villa Cervariae ipsos distribui et dari mandaveram. Et isti modus et forma serventur et observari mando eo casu per dictos procuratores hospitalis civitatis Barchinone in distribuendo et dando anno quolibet ipsis puellis maritandis predictos mille solidos. Item, volo et rogo predictos meos manumissores ac etiam procuratores dicti hospitalis civitatis Barchinonem quod si universitas dictae villae Cervariae seu quisvis alius eiusdem universitatis nomine ut predicatur faciebat aliquam questionem seu demandam super bonis meis, quod eo casu ipsi sumptibus tamen et expensis bonorum meorum et de bonis meis deffendatur et manuteneant dictum factum seu questionem pro parte mea in iudicio et extra iudicium et omnibus modis et visus quibus fieri poterit, iuste et bene etiam si omnia legata per me de super relicta propter hoc haberent cessare ita quod ipsa universitas de bonis meis nil

22. *hi deia perçona.*

consequi seu habere possit nisi id quod de iure et iustitia habere et obtinere debeat. Et super hiis rogo superius nominatos cum maiori instantia qua possum quod cum civitate Barchinone et aliis modis quibus fieri potest ipsam deffendatur bene et cum iustitia questionem rursus ex illis mille solidos barchinonenses annualibus et censualibus quos universitas et singulares civitatis Ilerdae mihi faciunt anno quolibet de censuali mortuo ex solvendis in unaquaque XVIII° die mensis martii et de quibus ut prefertur lego quingentos solidos dictae domine Geraldone, uxori Jacobi Portella quondam, ville Cervarie in omni vita sua dimitto residuos quingentos solidos barchinonenses (12v) annuales et censuales. Et eos dari volo et iubeo anno quolibet pauperibus verecundantibus amore Dei in villa Cervarie de quibus semper sint datores et eisdem dividi et distribui mando per iam dictos tres beneficiatos dictorum trium beneficiorum per de super institui mandatorum et per capitaneos confratrie sancti Francisci predictos. Et quod omnes dicti tres beneficiati et capitanei ipsius confratrie possint anno quolibet semper dare et distribuere prefatos quingentos solidos eisdem pauperibus verecundandis illis scilicet quibus maior pauperitas et necessitas occurrat ita tamen quod uno pauperi verecundanti aut in uno loco plus decem solidos barchinonenses dari minime possint sed minus tamen ipsa suma prout eisdem et eorum cognitioni videbit fere faciendum. Volo tamen et statuo quod dicti tres beneficiati et capitanei anno quolibet perpetuo cum dicti quingenti solidi barchinonensi per ipsos in modum predictum fuerint distributi teneantur dare compotum et rationem de eisdem quingentis solidis barchinonensis censualibus honorabilibus patiaris ville Cervarie vel cui ipsi voluerint. Et si hoc dicti beneficiati et capitanei facere recusaverint, eo casu dicti patiaris aut illi quos ipsi super hoc assignaverint possint dare et distribuere prefatos quingentos solidos barchinonenses anno sequenti dictis pauperibus verecundandis in modum predictum. Intelligatur tamen quod si in uno anno dicti tres beneficiati et capitanei morosi aut negligentes essent seu fuerint in reddendo dictum compotum seu rationem dictis patiaris et postmodum ipsum compotum redderent quod ex tunc possent tornare in dando et distribuendo et daretur et distribueretur quolibet anno dictis modo et forma prefatos quingentos solidos barchinonenses censuales. Etiam volo et ordino quod si casus fuerit quod ipsi quingenti solidi barchinonensi censuales redimerentur seu luerentur quod de precio seu proprietate eiusdem censualis nihil dicti capitanei et beneficiati recipere possint immo ipsa proprietas sive pretium ipsorum quingentorum solidorum barchinonensium censualium deponatur et deponi iubeo in quadam tabula cuiusdam camporis aut in posse alicuius mercatoris boni et securi. Et incontinenti ipsi beneficiati et capitanei teneantur ipsum

pretium smerciare et ipsum censuale emere in bono loco, tuto et securo ad forum (13r) quindecim vel sexdecim millem solidos pro millenario aut prout eorum discretioni apparebit. Quod quidem censuale pro ut haberi poterit ipsi capitanei et beneficiati dare et distribuere teneantur pauperibus verecundandis predictis modo et forma supra in presenti capitulo latius explicatis. Et insuper rogo meos manumissores predictos quod in continenti post mortem meam faciant et teneantur bene et legitime conficere inventarium tam in civitate Barchinone quam in villa Cervarie de omnibus bonis meis mobilibus et immobilibus, tam pannis, pecunia, debitis quam quibuscumque aliis que ego habeam et mihi pertineant ubicumque sint. Ideo ut ipsa bona nequeant dissipari, omitti vel occultari. Omnia vero alia bona mea mobilia et immobilia ac iura universa et singula ubique sint vel fuerint longe vel prope mihi pertinentia vel pertinere debentia quacumque ratione titulo sive causa, dimitto dicto hospitali quod in dicto hospitio meo et in presenti villa Cervarie construi et edificari mando et ipsum hospitale michi heredem universalem facio et instituo. Volo tamen ordino et statuo quod de omnibus et singulis bonis meis que dicto heredi meo pertineant ematur censuale mortuum in bono loco tuto et securo ad forum seu rationem sexdecim vel viginti mille solidi pro quolibet millenario, et illud censuale sit totum dicti heredis mei universalis scilicet prefati hospitalis quod in dicto meo hospitio ville Cervarie construi mando ut predictur. Cuiusquidem hospitalis dimitto rectores et administratores illos tres presbiteros predictarum trium capellarum seu beneficiorum predictorum per me supra institui mandatorum. Et volo et mando quod ipsi presbiteri seu beneficiati habeant administrationem eiusdem hospitalis et successores ipsorum in dictis benefitiis perpetuo successive. Ita tamen quod ipsi presbiteri seu beneficiati habeant et teneantur dare et reddere compotum de receptis datis, et administratis per eosdem de emolumentis prefati hospitalis per me institui mandati et de hiis que sibi pertinebunt anno quolibet in posse venerabilium paciariorum et decani ville Cervarie legaliter atque bene. Et si hoc facere recusaverint, eo casu volo et mando quod dicti tres presbiteri seu beneficiati administratione predicta eiusdem hospitalis quam eisdem dimitto priventur et quod tunc prefati patiarum et decanus possint eisdem presbiteris auferre dictam (13v) administrationem et ibidem ponere et eligere alios tres presbiteros bonae famae et vitae ac honeste conversationis qui in modum et formam predictos administrationem predicti hospitalis regant et habeant et non aliter. Volo tamen et ordino quod de bonis meis impleant et solvant omnia legata et alia per me superius ordinata, quibus completis de toto eo quod superfuerit de bonis meis et quod mihi pertinuerit qualibet ratione predictum hospitale ut prefetur mihi heredem universalem

instituo ordino inquam et volo quod totum arnesium quoque quod habeo in hospitio quod in dicta civitate Barchinone teneo et hospitio etiam meo quod habeo in villa Cervariae remaneant dicto hospitali quod in dicta villa Cervariae construi mando et in servitio eiusdem ac infirmorum et pauperum qui ibi evenient et erunt. Ideo quod ipsi infirmi et pauperes possint in eodem hospitali bene recipi et complementum habere in omnibus eorum necessitatibus.

Plus ordino et statuo quod per dictos presbiteros administratores dicti hospitalis Cervariae per me de super fieri ordinati procuretur, ponatur et mittatur unus hospitalerius qui teneat et regat dictum hospitale. Et ipse hospitalerius habeat curam et diligentiam de infirmis qui ibi erunt, tam pentiando quam alimientando eosdem, quam aliter taliter quod dicti infirmi in dicto hospitali habeant complementum de hiis que eisdem fuerint necessaria. Et ubi administratio eiusdem solius hospitalerii ad hoc non sufficeret volo quod uxor dicti hospitalerii si haberet, sive autem quedam ancilla, aut ille familie que ibi sint necessariae, ad cognitionem dictorum presbiterorum administratorum dicti hospitalis ponantur et detineantur in eodem hospitali pro servitio eiusdem, in modum quod dicti infirmi seu pauperes qui in dicto hospitali recipiuntur, habeant complementum in hiis que eisdem necessaria fuerint. Qui quidem hospitalerius qui ad dictam curam per dictos presbiteros et benefitiatos assignatus fuerit incontinenti in mitio sui regiminis teneatur recipere cum beneficio inventarii, et ita sibi tradantu et non aliter per dictos administratores ipsius hospitalis per me ordinati, omnes et singulos pannos lecti, arnesium coquine et raupas etiam quascumque que in dicto hospitali sint seu ad servitium ipsius et facere etiam et prestare securitatem cum idoneis fideiussoribus aut sacramentum et homagium (14r) quod dictos pannos lecti, arnesium coquine et alias etiam quascumque raupas tornabit omnibus impedimento et contradictione cessantibus quandocumque per dictos administratores iam dicti hospitalis fuerit requisitus.

Item volo et ordino quod in dicto hospitali per me supra construi et edificari mandato possint venire et redire omnes illi infirmi et pauperes qui ibi venire voluerint, et ipsos ibi volo et mando curari, recolliri, alimentari et pensari in omnibus que eis necessarium fuerit et ipsorum infirmitatibus. Et ipsum hospitale mando et iubeo bene esse furnitum et ornatum de quod sibi opus fuerit videlicet de matalassiis, lectorum, marficis, lensiaminibus, traverseriis, vanovis, lodicibus et aliis pannis eisdem necessariis prout competit bono hospitali et omnes panni mei lectorum et culgis que habeam tam in civitate Barchinone quam in villa

Cervariae quam alij²³ ubicumque eos habem sint ut predicatur dicti hospitalis, et ad servitium infirmorum et pauperum qui ibi venerint, exceptis tamen illis quae dictae Dominae uxori meae supra dimitto ad opus sui et familiae suae in omni vita sua, in modum tamen et conditione predictos, prout supra clarius enarratur, scilicet quod post mortem ipsius dominae uxori meae prefatto hospitali Cervariae, et ad servitium ipsius ac infirmorum et pauperum qui ibi venerint, revertantur. Post modum, completo et perfecto dicto hospitali per me in dicta villa Cervariae construi mandato, et ipso oparato et furnito tam de lectis arnesiis quam de quibuscumque aliis fornimentis eidem hospitali necessariis, volo et mando omnia et singula alia bona mea et res ubique sint, tam mobilia quam sedentia, et que mihi pertineant et pertinere possint quacumque ratione, iure, titulo sive causa, vendi per dictos meos manumissores et per eosdem manumissores incontinenti ut citius fieri poterit, volo emi censuale mortuum tot quod emi possit in bono loco, tuto et securo ad rationem seu forum viginti mille solidos pro quolibet millenario, quod quidem censuale sit totum dicti hospitalis, et dicti manumissores mei teneantur ipsum dicto hospitali assignare. Et ipsum hospitale volo et mando, per dictos tres presbiteros sive beneficiatos quos ad dicti hospitalis administrationem superius assigno, administrari et deserviri. Et ipsi tres presbiteri teneantur similiter videre et curam et guardiam in se suscipere super administratione per dictum hospitalerium de dicto hospitali fienda. Et ut dicti tres presbiteri et beneficiati (14v) hoc bene et fideliter faciant et super administratione per eosdem de dicto hospitali et negotiis eiusdem fienda melius et frequentius videant et intelligant et ad eos modum dicti hospitalis sint, dimitto cuilibet dictorum presbiterorum et in quolibet anno pro eorum laboribus, qui de censuali et redditibus dicti hospitalis deducantur et leventur, centum solidos barchinonenses. Et si dicti presbiteri in dicta administratione per modum predictum se non habuerint ut iam predicatur, volo eos privare dicta administratione et legato carere predicto proxime eis facto. Item dimitto et dari mando atque iubeo, anno quolibet, dicto hospitalerio, de censualibus dicti hospitalis, pro suo salario et laboribus quos causa administratione eiusdem hospitalis continue facere debet et tenetur *durante* tempore administrationis eiusdem, ducentos solidos barchinonenses quolibet anno, vel id de quo cum administratoribus ipsius hospitalis conveniri poterit ita tamen quod ipse serviat bene et diligenter infirmis ipsius hospitalis in hiis que sibi fuerint necessaria, altera volo ipsum hospitalerium privari legato predicto. Plus etiam volo et declaro quod illud censuale quod supra emi mando

23. *hi deia alibi.*

de residuis bonis meis per dictos meos manumissores completis predictis legatis et aliis per me ordinatis, ultra etiam dictos tres millia solidos censuales qui per eosdem incontinenti post mortem meam emi debent, sit dicti hospitalis et ad opus et servitium ipsius hospitalis. Denique volo quod illi mille quingenti solidos censuales quos recipio super universitatem Ilerde, ad rationem quatuordecim mille solidorum pro millenario, et qui anno quolibet solvendi prima die madii, sint heredis mei universalis, scilicet dicti hospitalis, tali tamen modo seu conditione quod dictum hospitale vel procuratores seu administratores ipsius. De ipsis mille quingentis solidis censualibus predictis et etiam de alio censuali quod de dictis bonis meis ad opus dicti hospitalis emptum fuerit, volo quod per dictos meos manumissores et administratores regitores ipsius hospitalis dentur et assignentur decem vel quindecim pauperibus seu tot pauperibus quomodo dictum censuale dicti hospitalis sufficiet proviso dicto hospitali in eo quod necessarium fuerit, tam de pannis lecti et opere eiusdem quam provisione eiusdem infirmis meoque necessarium eis fuerit. Et facta ipsa (15r) provisione dicti hospitalis, totum illud quod de redditibus sive censuali dicti hospitalis superfuerit, totum detur in provisione decem vel quindecim pauperum seu tot quot provideri possint, qualibet die, tali modo quod qualibet die habeant quatuor denarios de pane, duos denarios de vino, et duos denarios de carnibus sive de piscibus vel de alio companagio de quo provisionem habeant. Hoc que volo fieri tali modo quod per meos manumissores et per administratores dicti hospitalis fiant operari decem vel quindecim signa plumbei sive tot ad quot dicti redditus sive censuale sufficiant, et quod in quolibet signo plumbei sit ex una parte depictum unum signum de cervo et in alia parte unum signum de castell, et quod dicti administratores et regitores dicti hospitalis donentur dictis pauperibus assignatis ad dictam elemosinam recipiendum, scilicet cuilibet pauperi unum signum ex predictis. Et quod dicti pauperes veniant ad dictum hospitale pro recipiendo dictam elemosinam defferentes quilibet suum signum.

Et dicti procuratores sive regitores dicti hospitalis recipiant dicta signa predictorum pauperum tali modo quod in alia die possint ea conferre aliis pauperibus; volo tamen quod pauperes qui una die sint in alia die non interveniant, immo qualibet die dicti pauperes habeant mutari in modum quod plures pauperes possint habere sustentationem eorum vite et quod ipsi pauperes sint de magis egenis et quibus potius ipsius elemosine sustentatio fuerit necessaria. Volo insuper atque mando quod dicti rectores et administratores dicti hospitalis teneantur dare compotum, singulis annis, tam de erogacione predictae elemosine et eius expensis quam etiam de tota alia administratione sive omnibus aliis que administraverint pro dicto hospitali, venerabilis paciariis

ville Cervarie et decano ipsius ville Cervarie. Et si dictum compotum dare recusabant quod incontinenti essent privati dicta administratione, et dicti venerabili patiarrii et decanus possint assignare alios tres presbiteros bonos et honestos et bone fame, pro regendo dictum hospitale et administrationem ipsius hospitalis ac elemosinam antedictam. Et quod predictum regimen et administrationem faciant diligenter et legaliter. Et quod ipsi regentes et administratores de premissis qui- (15v) cumque fuerint, habeant et teneantur dare compotum dicte administrationis singulis annis, ut superius iam est dictum, ac secundum modum et formam supra ordinatam et declaratam. Volo tamen et ordino quod si aliqua ex censualibus mortuis dicti hospitalis tam scilicet illud quod recipio super civitate Ilerde quod sibi dimitto quam ex illis que ad opus eiusdem emi iubeo atque mando redimerentur sive luerentur, quod precium ipsius redemptionis sive luitonis sive pecunia ex ipsa redemptione pro ventura non possit aut valeat recipi per dictos rectores et administratores predicti hospitalis nec in eorum manus deveniat seu deponiatur et deponi habeat, in aliqua tabula cambii bona et bene secuta aut in posse alicuius mercatoris boni idonei et bene securi et quod in posse ipsius tabule sive camporis aut mercatoris ipsa pecunia stet et remaneat, et quod rectores et administratores predictos cum consilis dictorum et honorabilium paciariorum et decani smercientur et convertatur ipsam pecunia in emptione aliorum censualium mortuorum sive censualis mortui ad rationem seu pretium viginti mille solidorum pro millenario pensionis. Et quod inde ematur tantum censuale mortuum quantum haberi poterit ad dictam rationem seu pretium et quod dictum censuale sive dicta censualia que empta fuerint ex pecunia alterius seu aliorum redemptorum semiatur et convertantur in erogatione predictarum elemosinarum. Et aliorum per me superius ordinatorum pro ut per me ordinata existunt et iuxta formam superius contentam. Et idem quod per me ordinatum existit in dictis censualibus redimendis et postea emendis volo servari in omnibus et per omnia in predictis mille solidos censualibus quos superius lego dicte domine uxori mee et in predictis quingentis solidos censualis mortui quos lego dicte domine Geraldone, uxor Jacobi Portella, ad usum fructum de vita eorum. Et quod ipsa censualia post mortem ipsarum dictarum addantur et multiplicientur elemosine dicti hospitalis et erogetur pauperibus iuxta formam per me superius ordinatam.

Et hec volo et iubeo quod sit mea ultima voluntas sive meum ultimum testamentum qui semper inicio labiliter maneat incompulsa. Et si non valet iure testamenti, saltim valeat iure codicillorum et omnibus eis modis quibus de iure valere possit. Nam intentio et voluntas mea (16r) existit quod presens mea ordinatio sit et remaneat omnimode firma.

Quod est actum in villa Cervarie predicta, tertia die aprillis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagessimo nono. Signum Berengarii de Castelltort, testatoris predicti, qui hoc presens meum ultimum testamentum firmo et concedo testes que firmare rogo. Testes huius testamenti sunt adhibiti, vocati et rogati ore proprio, dicti testatoris discreti Petrus Amat, Jacobus Fiquer, Petrus Figuerosa, Jacobus de Santo Petro, Petrus Bugueressa, Johannes de Gradu, presbiteri, et Jacobus Tayllada, minor dierum, Cervarie.